

1

konat PROTI NÁSILIU na ženách

INFORMÁCIE PRE PSYCHOSOCIÁLNE PROFESIE

Aj keď poradcovia a poradkyne v psychosociálnej oblasti majú kvalitnú odbornú prípravu, je pre ich efektívnu prácu so ženami postihnutými násilím nevyhnutné, aby sa intenzívne zaoberali pozadím a dôsledkami násillia páchaného na ženách. Ďalším predpokladom poskytovania účinnej pomoci ženám v ťažkej situácii sú vedomosti o policajných a právnych možnostiach, ako aj aktuálny prehľad o pomocných zariadeniach. (Pozri kapitolu 4: Čo ponúkajú ženské domy a poradne, kapitolu 5: Čo môže robiť polícia, kapitolu 6a: Občianskoprávne aspekty a kapitolu 6b: Trestnoprávne aspekty.) Vzhľadom na komplikovanú povahu vzťahov, v ktorých dochádza k násilium, je na zvládnutie problému potrebná intervencia viacerých profesií. Ženy postihnuté násilím sa často boria nielen s ohrozením a násilím, ale aj s inými problémami (starostlivosť o deti, bývanie, finančné problémy, bezdomovstvo, závislosť, jazyková bariéra). Práca so ženami postihnutými násilím v párových vzťahoch je veľmi ťažká a často aj frustrujúca. **Pomáhajúcim osobám môže pomôcť podpora zo strany kolegov a kolegýň, pracovného tímu a využívanie supervízie.** Osobné preťaženie poradkyne môže negatívne ovplyvniť ženu postihnutú násilím i poradenstvo a ohroziť pozitívny výsledok spolupráce.

Preťaženie úzko súvisí s nadmernými očakávaniami vychádzajúcimi z nesprávnych predpokladov. Úspech poradenstva nemeríme podľa toho, či sa žena s násilníckym mužom rozíde alebo nie, ani podľa toho, či poradkyne a poradcovia ihneď navrhnú riešenia a či sa začne rýchlo konať. Takýto postup by totiž mohol viesť k vyvíjaniu nátlaku na ženu, resp. k tomu, že by pomáhajúce osoby konali namiesto samotnej ženy. Tým by jej však odňali zodpovednosť za seba samu, čo by len posilnilo existujúce pocity bezmocnosti, s ktorými sa ženy postihnuté násilím tak či tak boria.

Žena postihnutá násilím musí sama určovať tempo, akým sa bude vyrovnávať s prežitým násilím, a sama rozhodovať o ďalších krokoch.

V tejto súvislosti musíme poznamenať, že v prípade násillia vo vzťahu je spôsob intervencie vo forme **mediácie** nevhodný. Mediácia predpokladá rovnako silných partnerov, lenže násillie vyvoláva vo vzťahu extrémne asymetrické rozdelenie moci. Násilnícki muži pokorujú a utláčajú svoje

partnerky, aby presadili svoje záujmy. Z tohto dôvodu ženy na to, aby sa mohli presadiť proti násilníkovi, potrebujú **pomoc niekoho, kto bude jednoznačne na ich strane (strániaca podpora)**. (Pozri kapitolu 4: Čo ponúkajú ženské domy a poradne.)

To isté platí aj pre párovú či rodinnú terapiu. Násilníckemu mužovi sa nesmie poskytnúť možnosť, aby zodpovednosť alebo vinu za násilie zvaľoval na ženu.

Hlavným cieľom každej intervencie je ukončiť násilie, nie udržať vzťah.

PODPORNÉ STRATÉGIE PRE ŽENY POSTIHNUTÉ NÁSILÍM

Intervencia nemusí nevyhnutne znamenať rozvod alebo rozchod: **Oveľa dôležitejšie je spoznať a pomenovať problémy a potom zvažovať, aké sú možnosti zmeny.** Na prvom mieste stojí vždy **ochrana a bezpečnosť** ženy postihnutej násilím a jej detí.

Praktická podpora

Rozhovory a poradenstvo slúžia na vyjasnenie situácie. **Keď sa ženy rozhodnú konať, naliehavo potrebujú praktickú podporu.** Ide napríklad o sprevádzanie na úrady (políciu, prokuratúru, odbor sociálnych vecí ÚPSVaR, súd, k právnikovi či právničke), ak musela žena ujsť z domu, treba zorganizovať zaobstaranie najnutnejších vecí, ako sú osobné doklady, lieky, oblečenie a pod. Keď vám vaša práca nedovoľuje, aby ste poskytli takúto pomoc, sprostredkujte žene postihnutej násilím kontakt s kompetentným miestom. Nadviazaním osobného kontaktu sa vopred presvedčte, či na danom mieste žena nájde potrebnú pomoc. Ak to nemôžete urobiť, je dôležité, aby ste žene podrobne vysvetlili, že sa pri presadzovaní jej požiadaviek môžu vyskytnúť komplikácie.

Nezávisle od toho, či sa žena rozhodla, alebo nerozhodla pre definitívny rozchod, je nevyhnutné spolu s ňou vypracovať **krízový plán** a preveriť jeho uskutočniteľnosť. Tak začne žena postihnutá násilím krok za krokom opäť získavať kontrolu nad svojim životom. (Pozri kapitolu 10: Ako sa vlastnými silami vyrovnáť s násilím.)

Poradenská podpora

Život v násilníckom vzťahu býva často spojený s dlhoročným mlčaním a zatajovaním. Ak sa ženy konečne rozhodnú prelomiť mlčanie a hovoriť o prežitom násilí, znamená to prvý krok k možnej zmene situácie.

Urobte si čas na podrobné rozhovory. Odporúčame vám:

- Pozorne načúvajte, prejavte svoju účasť.
- Strach ženy berte vážne, verte jej rozprávaniu.
- Nepripisujte žene žiadnu spoluvinu na spáchanom násilí, naopak, poukážte na to, že násilie na ženách treba vidieť v spoločenskom kontexte a že sa vyskytuje veľmi často.
- Snažte sa ženu najprv odbremeniť od psychickej záťaže a nevystavujte ju tlaku nejakými vlastnými návrhmi či požiadavkami, dajte najavo, že dôverujete jej schopnosti rozhodovať o vlastnom živote.

Pokúste sa **podporiť klientku v jej schopnostiach**:

- Podporujte ju v rozvíjaní jej potrieb.
- Snažte sa zvýšiť sebavedomie ženy tým, že uznáte jej úsilie o zmenu situácie.
- Vyzdvihnite jej silné stránky, napríklad prízvukujte, ako dobre dokáže ochrániť seba i svoje deti.
- Zaujmite jednoznačne negatívny postoj voči násiliu.

Násilníckeho muža zapojte do poradenstva len vtedy,

- ak si to žena výslovne želá a
- ak muž nielen preukazuje ochotu zmeniť svoje správanie, ale uskutočňuje aj konkrétne kroky. (Pozri aj kapitolu 16: Konat proti mužskému násiliu.)

Na konfrontáciu muža s jeho delikventným správaním je najvhodnejší poradca mužského pohlavia, ktorý jasne vyjadrí svoj jednoznačne negatívny postoj voči násiliu. Vždy dbajte pritom na bezpečnosť a ochranu ženy, vyhýbajte sa akémukoľvek vyjednávaniu, mediácii a pod.

Poradenstvo pri podozrení, že dochádza k násiliu

Na psychosociálnych poradcov a poradkyne sa ženy obracajú s rôznymi otázkami a želaniami. V priebehu rozhovoru môže vzniknúť podozrenie, že žena zažíva v intímnom vzťahu násilie, aj keď sama o tejto téme nehovorí. Nezdráhajte sa o tom s klientkou hovoriť:

- Vyslovte svoje podozrenie a prejavte súcit, opatrne sa zmieňte o jej prípadných zraneniach, ale nepýtajte sa ďalej, ak o tejto téme nechce hovoriť.
- Ponúknite konkrétnu pomoc a praktickú podporu — pravidelné rozhovory, sprevádzanie na úrady, informácie o pomáhajúcich zariadeniach, a to **aj vtedy, ak žena sama od seba o to nepožiadala.**

Odporúčaná literatúra

www.zastavmenasilie.sk

Cviková, J. – Juráňová, J.: *Piata žena. Aspekty násillia páchaného na ženách*. ASPEKT 2002.

Domáce násillie – stručné odpovede na najčastejšie otázky. Aliancia žien Slovenska 2005.

Heise, Lori L. — Pitanguy, J. — Germain, A.: *Násillie páchané na ženách. Skrytá ujma na zdraví*. Pro Familia a ASPEKT 1998.

Herman, J. L.: *Trauma a uzdravenie. Násillie a jeho následky*. Pro Familia a ASPEKT 2001.

Jones, A.: *Nabudúce bude mŕtva. Týranie a ako ho zastaviť*. Pro Familia a ASPEKT 2003.

Konat proti násilliu na deťoch. Pro Familia a ASPEKT 1999.

Levine, P. A.: *Prebúdzanie tigra – liečenie traumy*. Pro Familia 2002.

Násillie na ženách. Aliancia žien Slovenska 2003.

Rothschild, B.: *Pamät tela. Psychofyziológia a liečenie traumy*. Pro Familia 2007.

- Jasne a konkrétne ponúknite svoju pomoc. Dohodnite sa s ňou, kedy, kde a ako vás môže zastihnúť, ako alebo prostredníctvom koho sa s ňou môžete skontaktovať vy, aké sú možnosti pomoci z vašej strany (ponúknite len to, čo môžete dodržať), dohodnite s ňou konkrétny termín ďalšieho stretnutia alebo iného kontaktu.
- Poskytnite „nepriame poradenstvo“, napríklad takouto formou: „Existuje veľa žien, ktoré trpia násilím...“, „Niektoré zariadenia poskytujú pomoc...“
- Prejavte pochopenie pre odmietavú reakciu: „Chápem, že sa bojíte o tom hovoriť – bez vášho súhlasu nebudem nič podnikáť.“

Osobitné poznámky pre pracovníčky a pracovníkov odboru sociálnych vecí

Na rozdiel od iných pomáhajúcich osôb z psychosociálnych profesií majú pracovníčky a pracovníci odboru sociálnych vecí ÚPSVaR úlohy vyplývajúce zo zákona. Zabezpečujú sústavnú ochranu života, zdravia a priaznivého vývinu dieťaťa, ktorá je nevyhnutná pre jeho blaho a rešpektuje jeho najlepší záujem. **Pri týraní žien v rodine sú násilím zasiahnuté vždy aj deti, a to i vtedy, keď samy nie sú priamo obeťou násilia.** Pracovníčky a pracovníci odboru sociálnych vecí dávajú súdu odporúčania týkajúce sa zverenia dieťaťa do výchovy, určenia výživného, úpravy a zákazu styku. **Mali by si preto uvedomovať, že snaha zachovať neutralitu voči obom rodičom v prípade násilia ohrozuje blaho dieťaťa a je proti jeho záujmom.** Neutrálny postoj voči násiliu nie je na mieste.

Len pracovníčky a pracovníci odboru sociálnych vecí môžu využiť možnosť na predvolanie násilníckych mužov. Je to príležitosť, aby muža konfrontovali s jeho násilníckym správaním a jednoznačne dali najavo, že ani odbor sociálnych vecí nebude jeho násilie tolerovať a že jeho násilnícke správanie bude mať dôsledky na správy týkajúce sa zverenia detí do výchovy a úpravy styku s deťmi. Okrem toho môžu aj inými spôsobmi vyvíjať na muža nátlak; keď muž napríklad zadržíva dokumenty, môžu ho písomne vyzvať, aby doklady pre ženu a deti odovzdal na odbore sociálnych vecí. Môžu rozhodovať o výchovných opatreniach podľa zákona o sociálnoprávnej ochrane detí a sociálnej kuratele a navrhovať súdu uloženie výchovných opatrení podľa zákona o rodine, ako aj obmedzenie a pozbavenie rodičovských práv, ak je to v záujme maloletých detí.

Pracovníčky a pracovníci odboru sociálnych vecí môžu najviac urobiť na ochranu práv a právom chránených záujmov maloletých detí.

Pracovníčky a pracovníci odboru sociálnych vecí mávajú niekedy tú výhodu, že rodiny poznajú už dlhší čas. To znamená, že medzi ženami postihnutými násilím a pomáhajúcimi osobami môže vzniknúť vzťah založený na vzájomnej dôvere. Tento vzťah predurčuje sociálne pracovníčky a pracovníkov na to, aby v spolupráci so ženami vytvorili systém podpory a pomoci. (Dôležitá je sprostredkovateľská úloha medzi ženou postihnutou násilím a inými inštitúciami ako napríklad škola, materská škola, organizácie poskytujúce pomoc ženám.)